

MEMÒRIA DE LA INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA
PREVENTIVA EFECTUADA A LA PLAÇA DE SANT
PERE, NÚM. 15-16, 3, CARRER LLUÍS EL PIADÓS, NÚM.
2-10, I CARRER BASSES DE SANT PERE, NÚM. 2-4, 3.

BARCELONA (BARCELONÈS)

Codi MHCB: 025/06

Dates de la intervenció: 27 de febrer a 10 de març de
2006.

Laia Santanach i Suñol

Octubre de 2006

ÍNDEX

1. Fitxa tècnica	3
2. Situació del jaciment	4
3. Notícies històriques i intervencions anteriors	7
4. Motivacions i objectius de la intervenció	13
5. Metodologia	15
6. Descripció dels treballs realitzats	16
7. Conclusions	20
8. Bibliografia	22

ANNEXES	25
----------------	-----------

Repertori estratigràfic

Inventari dels materials mobles

Documentació gràfica

- **Documentació fotogràfica**
- **Documentació planimètrica**

1. Fitxa tècnica

NOM DE LA INTERVENCIÓ	Plaça de St. Pere, 15-16, 3, carrer de Lluís el Piadós, 2-10, i carrer de les Basses de St. Pere, 2-4, 3.
UBICACIÓ	Barri de Sant Pere (Districte de Ciutat Vella) Barcelona
COORDENADES UTM Fus31N amb Datum ED50 (UB/ITC)	X: 431453 m. Y: 4582542 m. Z: 10'76 / 4'81 m. s. n. m.
CONTEXT	Zona urbana
TIPUS D'INTERVENCIÓ	Preventiva terrestre
CLASSE D'ACTIVITAT	Control de moviment de terres, excavació arqueològica
DATES D'INTERVENCIÓ	27 de febrer a 10 de març de 2006
PROMOTOR	FECSA ENDESA
EQUIP TÈCNIC	Direcció: Laia Santanach i Suñol

2. Situació del jaciment

El seguiment arqueològic que s'ha efectuat, i del qual presentem la memòria, s'ha portat a terme al nucli antic de Barcelona, concretament al barri de Sant Pere, un indret amb terrenys quaternaris.

Ens trobem, doncs, dins el terme municipal de Barcelona, que se situa bàsicament sobre una superfície gairebé plana (el Pla de Barcelona), el qual s'estén entre les coordenades 2°7' a 2°11' de longitud est de Greenwich i 41°22' a 41°27' de latitud nord. El Pla limita pel sud-est amb el mar i pel nord-oest amb una barrera muntanyosa, la Serralada Litoral, que el separa de la veïna depressió del Vallès, mentre que s'expandeix cap al nord-est i el sud-oest fins als límits naturals que marquen les artèries fluvials del Besòs i del Llobregat. Al límit meridional del Pla, tocant la riba de marina, hi trobem una altra alineació muntanyosa, de menor alçada que la Litoral, formada per Montjuïc i per un conjunt de petits turons, que són fruit de la falla que segueix des de Garraf fins al turó de Montgat. Entre aquests turons s'hi compta el del Cogoll, on actualment hi ha l'església de Sant Pere de les Puelles, zona en què s'ha portat a terme la intervenció. D'altres turons són el dels Ollers (pel sector dels carrers d'Escudellers i Nou de Sant Francesc), el turó de les Falzies (Llotja), el mont Tàber (Catedral) o la punta del Convent (parc de la Ciutadella).¹

La funció de capital de Barcelona ha estat sens dubte afavorida per la situació geogràfica del Pla, on conflueixen els dos grans eixos de comunicació que travessen en direcció nord - sud la Catalunya central (el Llobregat i l'eix dels rius Besòs - Congost - Ter); accedeixen a la ciutat a través del congost de Martorell, el primer, i del coll de Finestrelles, sota el turó de Montcada, el segon.²

En aquesta plana, quasi completament urbanitzada avui, es destaquen unes zones clarament distingibles:³

¹ AA. VV., 1982, pàg. 14-15; SANZ, 1988, pàg. 17, 19 i 21.

² AA. VV., 1982, pàg. 68.

³ AA. VV., 1982, pàg. 68.

- a) El nucli antic, que restà clos fins a la desaparició de les muralles, a mitjans del segle XIX. Proper a la mar, està dominat pel sud pel gran promontori de Montjuïc, que s'aixeca suaument sobre el Pla i cau bruscament sobre la mar, facilitant així la defensa del litoral. En aquesta zona hi podem diferenciar tres àrees:
- un nucli central, damunt el Mont Tàber, que correspon a la primitiva ciutat romana.
 - al voltant d'aquest nucli central trobem tot un seguit de petites viles que es van formar en època medieval i que s'inclogueren dins el perímetre de les muralles aixecades els segles XIII-XIV: les vilanoves del Pi, de Santa Anna, de la Mercè, de Sant Cugat, de Santa Maria del Mar, dels Arcs o de Sant Pere, entre d'altres. És justament en la zona ocupada per aquesta última vila on s'ha portat a terme la present intervenció.
 - els darrers sectors del nucli antic de la ciutat, és a dir, la Rambla i el Raval, que foren inclosos dins del tercer recinte fortificat, construït entre la segona meitat del segle XIV i el segle XV.
- b) Una sèrie de petits nuclis de poblament més densos, antics pobles forans creats a l'entorn de la ciutat, sense possibilitat d'aproximar-se a la Barcelona emmurallada per evidents raons estratègiques. No fou fins a darreries del segle XIX i principis del XX, una vegada enderrocades les muralles, que anaren essent annexionats a la ciutat.
- c) Una àmplia zona quadriculada, de carrers amples, planificada a la segona meitat del segle XIX (l'Eixample del Pla Cerdà), quan caigueren les muralles medievals que encotillaven el creixement urbanístic de la ciutat. L'Eixample va representar la unió entre la Barcelona vella i els municipis del Pla (que, com ja hem dit, acabarien formant part de la ciutat a partir de la fi del segle), i permeté alhora el creixement demogràfic i urbanístic modern, ultrapassat els darrers decennis per un creixement sovint caòtic i incontrolat

que ha arribat, amb caràcter marcadament suburbial, als racons més extrems de la plana i ha amenaçat tota la muntanya.

3. Notícies històriques i intervencions anteriors

Notícies històriques

La zona intervinguda va formar part del *suburbium* de la *Colonia Iulia Augusta Faventia Paterna Barcino*, la qual fou fundada pocs anys abans de l'inici de la nostra era sobre el mont Tàber.

La fundació de *Barcino* va suposar, d'una banda, una modificació en l'estructura del territori, ja que es dividí per tal d'estructurar i ordenar el camp i per facilitar, mitjançant el cadastre, la recaptació d'impostos. De l'altra banda, i relacionat amb el que acabem d'esmentar, la nova fundació va significar la desaparició d'algunes *villae* republicanes tardanes i la construcció d'altres de noves a partir del segle I d. C., mentre que les que sobrevisqueren foren objecte de modificacions importants.⁴

És possible, en aquest sentit, que l'àrea on s'ha realitzat el seguiment hagués format part de vil·les (se n'han documentat restes o indicis en àrees relativament pròximes, com la plaça d'Antoni Maura o l'avinguda Francesc Cambó⁵); no obstant això, sembla massa allunyada per haver estat part integrant de la necròpolis tardoantiga que s'ha documentat àmpliament a l'entorn de la ciutat, especialment a banda i banda del ramal de la Via Augusta que es correspon, actualment, amb el carrer del Portal Nou, el dels Carders, el dels Corders i el de la Bòria⁶. Cal dir, en aquest sentit, que, segons els indicis arqueològics descoberts fins a l'actualitat, el límit septentrional d'aquesta necròpolis sembla que estaria situat en un solar del carrer dels Carders, a uns cinquanta metres al sud de la plaça de Sant Agustí Vell (vegeu, més endavant, "antecedents arqueològics").

Si bé la ciutat de Barcelona, durant molts segles, va viure reclosa dins el perímetre de la muralla romana del segle IV, a partir de la darrerria del segle X, i, sobretot, durant els segles XI i XII, es van produir un creixement demogràfic i

⁴ GRANADOS, 1991, pàg. 157-159.

⁵ GRANADOS, 1991, pàg. 158-159.

⁶ PUIG, 1999, pàg. 267.

un cicle de bonança econòmica, fruit de diversos processos, que comportaren una densificació del clos emmurallat i l'aparició de *vilanoves* nascudes en centres d'atracció al voltant de la ciutat romana.⁷

Entre aquestes *vilanoves* hi hagué la de Sant Pere. Justament en l'àrea ocupada per aquesta *vilanova* s'ha portat a terme la present actuació arqueològica. La vilanova de Sant Pere nasqué al segle XI, a redós de l'abadia de monges benedictines de Sant Pere de les Puelles, fundada pels comtes de Barcelona Sunyer I i Riquilda al puig del Cogoll, a tocar de l'antiga església de Sant Sadurní (aquesta, al seu torn, va ser fundada l'any 801 per Lluís el Piadós, segons afirma la tradició). L'església de Sant Pere fou consagrada el 945.⁸

En aquesta època, aproximadament, també es va portar a terme una obra d'infraestructura que va tenir una gran importància en el desenvolupament del barri: a iniciativa del comte Miró I es va construir (o reconstruir) un canal que duia les aigües del Besòs des de Montcada fins al peu de les muralles de Barcelona i fins a la mar. Es tractava de l'anomenat Rec Comtal, que molt probablement aprofitava el traçat i potser restes d'un dels antics aqüeductes romans. Aquesta infraestructura s'utilitzaria per a moure molins, per al regatge del nord-est del Pla de Barcelona i per a les indústries del futur barri de Sant Pere, especialment tintoreries i blanqueries.⁹

La vilanova de Sant Pere, que des dels seus orígens s'havia anat expandint fonamentalment al llarg del Rec Comtal, sembla que cresqué a mitjans segle XIII mitjançant la construcció d'una zona àmplia, vertebrada pels

⁷ GARCIA i GUÀRDIA, 1986, pàg. 11-13, fig. 4-5.

⁸ Banks apunta la possibilitat que l'àrea suburbana de l'antiga *Barcino* no fos mai totalment abandonada pels seus habitants durant l'alta edat mitjana. Així, considera possible l'existència durant el segle X d'un grup de cases al voltant de Sant Pere de les Puelles, en el punt anomenat el Cogoll Antic. AA. VV. 1969-1980, vol. 13, pàg. 292-293, entrada "Sant Pere de les Puelles"; AINAUD, GUDIOL, VERRIÉ, 1947, pàg. 21-22; BANKS, 1992, pàg. 30; CIRICI, 1979, pàg. 289; GARCIA i GUÀRDIA, 1986, pàg. 11-12 i fig. 4.

⁹ Banks indica que hi ha una certa polèmica sobre la data de construcció d'aquest canal: tradicionalment s'ha relacionat amb el comte Mir I de Barcelona (mort el 965 –Fabre i Huertas informen que hi ha documentat el "*rego de Miro Comite*" l'any 964–), però hi ha historiadors que li atribueixen una data una mica posterior, cap al final del segle X, o fins i tot una de més tardana encara, vers el 1040, que és quan es parla dels molins per primera vegada (AA. VV.

tres eixos que encara existeixen (els carrers de Sant Pere Més Alt, Sant Pere Mitjà i Sant Pere Més Baix), amb una divisió parcel·lària semblant.¹⁰

En qualsevol cas, l'eclosió de les *vilanoves* va generar la necessitat de protegir-les dins d'un recinte fortificat, que es va començar a construir durant la segona meitat del segle XIII (sembla que la vilanova de Sant Pere va ser englobada pel tram construït entre 1286 i 1295). El perímetre de la nova muralla, si prenem com a referència el traçat urbà actual, aproximadament pujava Rambla amunt, girava a la plaça de Catalunya en direcció a la plaça d'Urquinaona, continuava fins al passeig de Sant Joan pel carrer de Trafalgar i, des d'aquí, baixava fins al parc de la Ciutadella.¹¹

Durant la baixa edat mitjana, entre el segle XIII i XIV, es fundaren els que serien els dos grans convents de la zona: el de Santa Caterina (1219) i el de Sant Agustí (1309).¹²

També en època baixmedieval, si bé a partir del segle XIV, l'antiga vilanova de Sant Pere quedà assignada, des d'un punt de vista administratiu, al quarter de Sant Pere. Gràcies als fogatges, sabem que el quarter de Sant Pere presentava al segle XIV, en general, uns baixíssims percentatges d'oficis i una posició relativament benestant. Era un sector sense cap especialització definida, amb un limitat tant per cent de focs dedicats a oficis mecànics i un caràcter global ben diferent del que tindria posteriorment.¹³

Al segle XVI, en canvi, trobem a l'entorn del Rec els oficis "industrials" (paraires, teixidors, assaonadors, blanquers, etc.) disposats al llarg del canal, aprofitant ordenadament el seu cabdal. Així, la majoria dels tintorers es trobava a la part més alta del curs, els paraires es concentraven per sota dels tintorers i més avall se situaven els blanquers i els corders de viola. Els molins estaven col·locats al llarg del Rec, separats per aprofitar les diferències de nivell del

1969-1980, vol. 10, pàg. 116, entrada "Miró I de Barcelona; BANKS, 2003, pàg. 22; FABRE i HUERTAS, 1977, pàg. 178; i GARCIA i GUÀRDIA, 1986, pàg. 12).

¹⁰ Aquesta ampliació o *vilanova* se cita l'any 1253 (BANKS, 2003, pàg. 30-31; BANKS, 1992, pàg. 67-68).

¹¹ CUBELES i PUIG, 2005, pàg. 58; HURTADO, MESTRE i MISERACHS, 1995, pàg. 120-121.

¹² GARCIA i GUÀRDIA, 1986, pàg. 15 i 22, fig. 6 i 8.

traçat del canal (entre aquests molins, hi havia els de Sant Pere, per a ús dels ciutadans¹⁴, a banda dels molins exteriors al Portal Nou, més amunt, i els molins de la Mar, més avall). Pel que fa a la distribució dels oficis, ha quedat fossilitzada en el nom de molts carrers del barri, com per exemple Assaonadors, Blanqueria, Carders, Corders o Hort dels Velluters. Així mateix, l'existència dels molins de Sant Pere ha quedat recollida en el nom del carrer de les Basses de Sant Pere, mentre que el pas del Rec Comtal es recorda en el carrer del mateix nom i en el carrer de la Sèquia.¹⁵

La tradició artesana tèxtil de la zona de Sant Pere i la proximitat del Rec Comtal feren que durant la segona meitat del segle XVIII s'hi instal·lessin gran quantitat de fàbriques d'indianes, malgrat que inicialment no van ocupar edificis que els anessin destinats específicament, sinó que es realitzaren reformes i ampliacions dels edificis d'habitatges per a encabir-hi els nous processos industrials. La manca d'espai al barri, però, en un context d'augment demogràfic i densificació, jugaren a favor del barri del Raval, que tenia més espais lliures. D'aquesta manera, fou allà on aparegueren les primeres tipologies específicament fabrils i, ja a finals del segle XVIII i al segle XIX, es tendiria a desplaçar-hi les indústries. Moltes de les oficines, no obstant això, restaren al barri de Sant Pere, i algunes antigues indústries es reconvertiren en magatzems de venda a l'engròs.¹⁶

Durant el segle XIX i primeria del segle XX, el barri de Sant Pere fou objecte de grans canvis que en modificaren en bona part la fesomia. Entre aquests canvis, s'ha de comptar els processos de desamortització del segle XIX, l'enderrocament de les muralles l'any 1854¹⁷ i la política d'obrir nous carrers més amples i rectes a la ciutat antiga (respondria a aquesta política tant el carrer de Méndez Núñez, obert una vegada enderrocat el 1873 el claustre de Sant Pere de les Puelles¹⁸, com el carrer de Lluís el Piadós, que ocupa l'indret

¹³ GUÀRDIA i GARCIA, 1992, pàg. 46-48.

¹⁴ AMADES, 1985, pàg. 154.

¹⁵ FABRE i HUERTAS, 1977, pàg. 178 i 182; GARCIA i GUÀRDIA, 1986, pàg. 27-28.

¹⁶ FABRE i HUERTAS, 1977, pàg. 184-185; GARCIA i GUÀRDIA, 1986, pàg. 69.

¹⁷ GARCIA i GUÀRDIA, 1986, pàg. 76.

¹⁸ Si bé, a la pàgina 933, Carreras afirma que el claustre fou enderrocat "en 1870", sembla que es deu a una equivocació, o bé que es refereix a la dècada de 1870, ja que en d'altres indrets, i

on abans de l'enderrocament de la muralla hi havia un carrer estret anomenat de Sant Sadurní¹⁹). Així mateix, s'ha de tenir en compte la conversió dels antics cementiris parroquials²⁰ i d'altres espais en places públiques (fou un d'aquests espais, per exemple, les basses dels molins de Sant Pere, que es dessecaren l'any 1825 i esdevingueren una plaça amb esglaons²¹).

Intervencions anteriors

Tenint en compte la notable quantitat d'excavacions arqueològiques que s'han portat a terme a l'àrea, ens limitarem únicament a exposar aquelles amb resultats positius més immediates a la zona intervinguda.

Durant els anys 1997 i 1998, després d'una primera intervenció en què es van localitzar dos enterraments amb coberta de lloses de pedra, es va excavar al solar del núm. 7 del carrer del Comerç. Es documentà un total de vint tombes de l'alta edat mitjana (segles VIII-IX), diverses estructures del barri de la Ribera (segle XIV-XVIII), nivells d'enderroc i anivellament corresponents a l'Esplanada (segles XVIII-XIX) i, finalment, restes d'edificis que confirmen la reconstrucció del barri a partir de la segona meitat del segle XIX.²²

L'any 2000 es va intervenir en un solar al carrer d'en Serra Xic, a la cantonada amb la plaça de Sant Agustí Vell. Es van documentar una sínia i dos pous d'època moderna.²³

fins i tot recolzant-se en citacions, afirma que ho fou el 1873 (CARRERAS, [1916], pàg. 205-206, 208 i 933). Ainaud, Gudiol i Verrié també confirmen aquesta datació de 1873 (AINAUD, GUDIOL, VERRIÉ, 1947, pàg. 24).

¹⁹ AMADES, 1985, pàg. 254 i 262.

²⁰ Pel que fa als cementiris parroquials, el 1775 Carles III va ordenar suprimir-los a l'interior de les grans urbs i es construí el Cementiri Nou a la platja de la Mar Bella; el 1816 s'ordenà que els de dins de les ciutats fossin empedrats (FABRE i HUERTAS, 1977, pàg. 175 i 182; GARCIA i GUÀRDIA, 1986, pàg. 77-78 i 81). Carreras afirma que el cementiri de Sant Pere, "més alt que l'immediat carrer de Sant Sadurní, fou dels derrers en aplanar-se", cosa que indica que s'hi va practicar un rebaix i que, per tant, les expectatives de troballes arqueològiques hi són minvades (CARRERAS, [1916], pàg. 933).

²¹ L'edifici de l'últim molí de Sant Pere deixà d'existir l'any 1870 (CARRERAS, [1916], pàg. 844).

²² MARTÍN, [1997 o post.]; VILA, 1999.

²³ FLORENSA, 2003.

Arran de les obres de construcció d'un edifici de nova planta, l'any 2001 es va realitzar un sondeig arqueològic al soterrani de la finca núm. 54-56 del carrer de Sant Pere Mitjà, en què es va documentar un pou, entre d'altres estructures, totes amb una cronologia entre mitjans del segle XIX i el segle XX.

També l'any 2001, es va realitzar una excavació arqueològica al núm. 1 bis del carrer Tiradors de Barcelona que va permetre la localització d'unes estructures pertanyents a una adoberia de mitjan segle XIX, consistents en dos grans dipòsits amb planta circular i un col·lector.²⁴

La construcció d'un edifici d'habitatges va generar l'excavació en extensió, durant l'any 2003, del solar núm. 2-4 de la plaça de Sant Agustí Vell, en què es documentaren gran quantitat d'estructures d'entre el segle XIV i el XX. La major part de les restes corresponien a un important complex industrial, que va tenir el seu màxim moment de producció entre els segles XIV i XVI. Destaquen cinc estructures de forn diferenciades, diverses cubetes de decantació i instal·lacions hidràuliques.²⁵

L'any 2004, durant el seguiment arqueològic de l'excavació d'una canalització en rasa, es va documentar un mur de pedra, molt malmès, que per la seva situació i per la proximitat a l'església de Sant Pere de les Puelles podria tenir relació amb el conjunt monàstic. Malauradament, no va ser possible datar-lo.²⁶

Finalment, també durant l'any 2004 es va realitzar una excavació extensiva al solar núm. 39-41 del carrer dels Carders, on es localitzaren enterraments corresponents a una necròpolis tardoantiga, per sota d'un edifici medieval (segles XIII-XIV). Així mateix, es va documentar una gran reforma entre els segles XVII i XVIII i la construcció d'estructures relacionades amb la producció, emmagatzematge i elaboració de líquids cap a la darrerria del segle XVIII i principis del segle XIX.²⁷

²⁴ SIMON, 2005, pàg. 126-127.

²⁵ Excavació dirigida per Josep Font i Piqueras (MIRÓ, 2005, pàg. 137).

²⁶ AMICE, 2004.

²⁷ Excavació dirigida per Esteve Nadal i Roma (MIRÓ, 2005, pàg. 142).

4. Motivacions i objectius de la intervenció

El seguiment arqueològic de la present memòria va originar-se a partir de la necessitat de l'empresa FECSA ENDESA de realitzar canalitzacions elèctriques subterrànies de baixa tensió (núm. d'obres: BAFERAE0192200, BAFECZE0149285, E0FERA142520). Com que l'àrea afectada forma part d'una Zona d'Interès Arqueològic i d'alt valor històric de la ciutat de Barcelona, d'acord amb el promotor del projecte i la direcció de l'obra, el Servei d'Arqueologia del Museu d'Història de Barcelona va presentar el Projecte d'Intervenció Arqueològica. D'aquesta manera, es va iniciar el procés de recerca preventiva necessari per a la localització i documentació de les possibles restes patrimonials que poguessin veure's afectades per l'actuació urbanística, amb l'objectiu que marca la llei 9/93 del patrimoni cultural català i el Decret 78/2002 del Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic.

El control arqueològic de l'obra s'encarregà a l'empresa de gestió arqueològica ATICS, S. L., i l'arqueòloga Laia Santanach en va assumir la direcció tècnica, amb l'autorització del director general del Patrimoni Cultural, senyor Francesc Tarrats Bou.

Els treballs de seguiment de la intervenció urbanística es dugueren a terme entre els dies 27 de febrer i 10 de març de 2006, sota la supervisió del Servei d'Arqueologia del Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona. Pel que fa als treballs d'estesa de cable, van ser executats per l'empresa ESPELSA.

El seguiment de l'actuació urbanística quedava justificat per l'interès històric i arqueològic de la zona intervinguda, ja que s'ha de tenir en compte que es troba dins una de les àrees pertanyents al *suburbium* de la ciutat romana, que la zona forma part d'un dels primers eixamples formats en època medieval fora de les muralles romanes i que el carrer de les Basses de Sant Pere fou construït sobre el lloc per on passava el Rec Comtal, on hi havia les basses dels molins fariners que l'abadessa de Sant Pere permeté establir per a

Memòria de la intervenció arqueològica a la pl/ St. Pere, 15-16, 3, c/ Lluís el Piadós, 2-10, i c/ Basses de St. Pere, 2-4, 3 (Barcelona).

utilitat dels veïns (en aquest sentit, cal dir que els desnivells del carrer corresponen als salts d'aigua).

5. Metodologia

Tal i com el Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona especifica, en el present seguiment arqueològic s'ha utilitzat la metodologia considerada més adient segons el moment, decidida per la directora de la intervenció amb el vist-i-plau del Servei d'Arqueologia del Museu. Pel que fa al sistema de registre, s'ha utilitzat el proposat per Edward C. Harris²⁸ i Andrea Carandini²⁹.

Consisteix en el registre objectiu dels estrats que s'exhumen, amb l'objectiu d'entendre'n la formació, delimitació i ordre de deposició. Per a fer-ho, es numera els estrats sota el nom d'"unitat estratigràfica" (u. e.), de manera que se'ls individualitza uns dels altres. Cada u. e. es registra en una fitxa on s'indiquen les dades que permeten la seva correcta identificació i descripció (ubicació en el jaciment, característiques físiques, posició física respecte a la resta d'u. e. del jaciment amb les quals es relaciona).

Aquest mètode també inclou la realització de material gràfic: planimetria d'una banda i fotografia de l'altra. La planimetria es concreta en plantes i seccions, les quals ens donen, respectivament, una visió diacrònica i una de sincrònica de les troballes realitzades. Pel que fa al material fotogràfic, és imprescindible per a la constància visual dels treballs realitzats.

Cal esmentar també el tractament que es dona al material arqueològic, si n'apareix durant els treballs d'excavació. En primer lloc, es renta amb aigua (sempre que sigui possible per les característiques del material) i se sigla cada peça, per tal de deixar constància del seu lloc de procedència (la sigla consisteix en el codi del jaciment –amb l'any– i la unitat estratigràfica a què pertany el material). I, en segon lloc, les peces preferents, és a dir, aquelles que són especialment importants per la seva forma, decoració o raresa (entenen per "rarsa" el seu desconeixement en l'àmbit científic), es dibuixen i reben un número, per tal que quedin individualitzades.

²⁸ HARRIS, 1991.

²⁹ CARANDINI, 1997.

6. Descripció dels treballs realitzats

El seguiment arqueològic es va portar a terme entre els dies 27 de febrer i 10 de març de 2006.

El procediment de treball fou el següent: l'extracció del paviment actualment en ús i de la seva preparació es va portar a terme mitjançant el martell picador d'una màquina retroexcavadora o bé martell compressor manual; pel que fa al buidatge de les rases fins a la profunditat desitjada, també es va realitzar o bé amb màquina retroexcavadora de tipus "Bobcat" o bé de manera manual, utilitzant pic i pala, si la presència de serveis no permetia usar la màquina.

S'excavaren un total de tres rases: una a la plaça de Sant Pere i al carrer de Lluís el Piadós, que vam anomenar rasa 100; una segona al carrer de les Basses de Sant Pere, davant dels núm. 3 i 2-4 (rasa 200); i l'última, no recollida al nom de la intervenció, a les Basses de Sant Pere, davant del núm. 22 (rasa 300).³⁰

Si bé s'efectuaren cales de comprovació prèviament a l'excavació de les rases (amb una profunditat sovint superior a l'assolida per les rases), foren englobades pel recorregut de les mateixes. En conseqüència, s'ha considerat les cales de comprovació com a part integrant de les rases i no se n'ha fet esment diferenciat, malgrat que dues de les estructures documentades en la present intervenció es van localitzar en una cata, en la qual es va aprofundir més que l'habitual en les rases.

L'amplada de les rases va oscil·lar entre 40 i 80 cm, mentre que la profunditat va variar entre els 55 i els 80 cm. respecte el nivell de circulació en l'actualitat.

Pel que fa a les unitats estratigràfiques que aparegueren durant el procés d'excavació, es van anar numerant de manera correlativa a partir del

³⁰ Vegeu, als Annexes, "Documentació planimètrica", fig. B.

número que identificava la rasa (així doncs, a partir del 101 en la rasa 100, per exemple).

A la rasa 100 es van documentar dos tipus de paviment actualment en ús: un de llambordes lligades amb morter de ciment (u. e. **101**), a la plaça de Sant Pere i a la calçada del carrer de Lluís el Piadós, i un de rajoles de ciment de 20 cm. de costat, habitualment anomenades “panots”, a la vorera del carrer de Lluís el Piadós (u. e. **105**). Aquestes unitats estratigràfiques descansaven sobre una preparació de paviment consistent en formigó de ciment (u. e. **102**). Per sota d'aquesta preparació, es va documentar, a part de la plaça de Sant Pere i a les seves proximitats, el nivell geològic, format per argiles de color taronja (u. e. **103**); a la resta de la rasa, en canvi, es va localitzar un estrat format per sauló de color marró clar barrejat amb terra i amb clapes d'argila, que contenia també pedres, restes de material de construcció i ceràmica d'època moderna i contemporània (u. e. **104**). Aquest sauló, que actuava de terraplenament, era alhora el rebliment de rases de servei efectuades recentment per a la instal·lació de serveis (aigua, electricitat, clavegueram, gas, telèfon). Farcia, doncs, diversos retalls que, davant de la impossibilitat de ser diferenciats, vam anomenar genèricament unitat **109**. Cobertes per aquest sauló, es va documentar un total de tres estructures.³¹

La primera (u. e. **106**), localitzada 53 cm. per sota del nivell actual de circulació del carrer de Lluís el Piadós, davant del núm. 4, estava formada per morter de calç blanc, poc depurat i poc compacte, amb alguns fragments de maó i pedres petites. Lligat amb el morter, hi havia un fragment de ceràmica del segle XVII. L'estructura es trobava molt afectada per rases per a la instal·lació de serveis recents, de manera que únicament es va poder documentar una cara que suposem originària: la del sud-oest. Pel que fa a la funcionalitat de l'estructura, podria tractar-se d'un mur o, més probablement, d'una fonamentació, construïda mitjançant la tècnica de l'encofrat perdut. S'estenia més enllà de la cota màxima de profunditat de la rasa.

³¹ Vegeu, als Annexes, “Documentació planimètrica”, fig. C.

Les altres dues estructures estaven situades al mateix indret, a uns 75 cm. de profunditat, una (u. e. **107**) sobre l'altra (u. e. **108**). Es localitzaren durant l'excavació d'una cata de comprovació. Durant l'elaboració d'aquesta, s'arribà a una cota màxima superior a la de la rasa 100, que després va englobar la cata. A aquesta raó respon el fet que el límit de l'estructura superior (u. e. **107**) pel sud-oest estigui marcat en línia discontinua a la documentació planimètrica, ja que aquest límit no correspon a l'estructura, pròpiament, sinó a la cata de comprovació. D'aquesta estructura 107, que era probablement un mur, només se'n conservava un única filada de maons massissos (dels quals desconeixem les mides) lligats amb morter de calç blanquinós poc depurat, amb una alineació aproximada nord / sud. Pel que fa a la segona, estava composta per maons o fragments de maons units amb morter de calç blanc de poca qualitat. S'estenia més enllà de la profunditat màxima de la rasa i, si bé semblava no seguir la mateixa alineació que l'estructura 107, això podria ser causat pel fet que no conservava cap límit originari. En aquest sentit, podria tractar-se de la fonamentació de l'estructura 107 o bé no tenir-hi cap mena de relació, més enllà de l'evidència que la unitat 107 s'hi assenta a sobre.

Pel que fa a la rasa 200, que creuava el carrer de les Basses de Sant Pere a l'alçada del núm. 22, s'hi va documentar la següent estratigrafia: en primer lloc, el paviment actualment en ús a la vorera i a la calçada del carrer (unitats 201 i 204, respectivament), format el primer per lloses lligades amb morter de ciment i el segon per llambordes també unides amb morter de ciment; per sota dels paviments, es va documentar la seva preparació, formada per formigó de ciment (u. e. 202); per acabar, hi havia un nivell format per sauló barrejat amb terra, amb algunes clapes d'argiles i amb molt material de construcció contemporani, que s'estenia més enllà de la cota màxima de la rasa (u. e. 204). Com el nivell 104, aquest últim estrat també actuava de terraplenament i de rebliment de rases efectuades recentment per a la instal·lació de serveis, com ho testimoniava la presència de cables elèctrics paral·lels a la rasa.

Finalment, la rasa 300, situada a la part baixa del carrer de les Basses de Sant Pere, va presentar una estratigrafia molt senzilla: el paviment de lloses

l·ligades amb morter actualment en ús (u. e. 301), la preparació d'aquest paviment de formigó de ciment (u. e. 302) i, per acabar, un nivell similar al 104 i al 204, que en aquest cas va rebre el nom de 303. Com en els altres casos, aquest estrat s'estenia més enllà de la cota màxima de la rasa, i també estava format per sauló barrejat amb terra, amb algunes clapes d'argiles i material de construcció contemporani. Era creuat per cables elèctrics.

7. Conclusions

La intervenció arqueològica a la plaça de Sant Pere, núm. 15-16 i 3, carrer de Lluís el Piadós, núm. 2-10, i carrer de les Basses de Sant Pere, núm. 2-4 i 3, de Barcelona, que també va comportar la intervenció al carrer de les Basses de Sant Pere, núm. 22, va obtenir resultats arqueològics positius, ja que va comportar la localització de tres estructures (unitats 106, 107 i 108), totes elles a la rasa efectuada al carrer de Lluís el Piadós, davant de la finca núm. 4. Cap d'elles va quedar afectada per l'actuació urbanística.

La unitat 106, d'època moderna o contemporània, era formada per morter de calç blanc amb alguns fragments de maó i pedres petites. Per la seva composició, les altres dues estructures apuntaven una datació similar. La unitat 107 consistia en una filada de maons massissos lligats amb morter de calç que descansaven sobre la unitat 108, feta de maons o fragments de maons units també amb morter de calç. Pel que fa a la funcionalitat de les estructures, si bé no hi ha elements que permetin assegurar-ho, hi ha indicis per pensar que l'estructura 107 hauria format part d'un mur, mentre que les altres dues estructures podrien haver actuat de fonamentació.

A banda d'aquestes estructures, la resta d'estratigrafia documentada no oferia interès arqueològic: els paviments actualment en ús i les seves preparacions (unitats 101, 102, 105, 201, 202, 204, 301 i 302), nivells de terraplenament i de reblliment de rases de servei recents (unitats 104, 203 i 303) i, per acabar, el subsòl geològic d'argila (u. e. 103) i rases contemporànies per a la instal·lació de serveis efectuades en aquest (u. e. 109).

Si bé les conclusions que es poden extreure de la intervenció efectuada són molt limitades, s'ha de tenir en compte el caràcter parcial i localitzat d'aquesta. Cal recordar, en aquest sentit, que va consistir en l'obertura de rases d'entre 40 i 80 cm. d'amplada amb una fondària màxima de 80 cm. respecte el nivell de sòl actual, en un terreny ja força afectat per la instal·lació de serveis amb anterioritat a l'obra que ens ocupa.

En conseqüència, serà necessari esperar futures intervencions arqueològiques que ampliïn els coneixements sobre l'àrea estudiada i ajudin a respondre els interrogants plantejats en l'actualitat.

8. Bibliografia

- AA. VV. (1969-1980): *Gran enciclopèdia catalana*. 15 vol. Edicions 62 – Enciclopèdia Catalana, S. A. Barcelona.
- AA. VV. (1982): *Gran geografia comarcal de Catalunya. Volum 8: El Barcelonès i el Baix Llobregat*. Fundació Enciclopèdia Catalana. Barcelona.
- AINAUD, Juan; GUDIOL, José; i VERRIÉ, F. -P. (1947): *Catálogo monumental de España. La ciudad de Barcelona*. Consejo Superior de Investigaciones Científicas. Instituto Diego Velázquez. Madrid.
- AJUNTAMENT DE BARCELONA: *Barcelonaguia*. <<http://www.bcn.es/cgi-guia/guiamap4/cgi-guia/?actives=&scl=5&cnt=31499.95%2C82471.51&plt=&plant=capes4c&txt1=&txt2=&idioma=0&grayscl=0&zoom=3&map.x=216&map.y=180>> (consultada el 26 de setembre de 2006).
- AMADES, Joan (1985): *Històries i llegendes de Barcelona. Passejada pels carrers de la ciutat vella. Volum II*. Edicions 62. Barcelona.
- AMICE GARCÍA, Gemma (2004): *Control arqueològic a la plaça Sant Pere 7-14 / Carrer Sant Pere Més Alt 74-78. Barcelona. El Barcelonès. 15 d'abril – 13 de maig del 2004. Codi MHCB 092/04. Àrea de Coneixement i Recerca. Generalitat de Catalunya. Treball inèdit.*
- BANKS, Philip (1992): "L'estructura urbana de Barcelona, 714-1300". A: *Història de Barcelona. Volum 2. La formació de la Barcelona medieval*. Dirigit per Jaume Sobrequés i Callicó. Enciclopèdia Catalana i Ajuntament de Barcelona. Barcelona. Pàg. 25-71.
- BANKS, Philip (2003): "El creixement físic de Barcelona, segles X-XIII". A: *El procés urbà i la identitat gòtica de Barcelona*. Coordinada per Albert Cubeles i Ramon Grau. *Barcelona Quaderns d'Història*. Ajuntament de Barcelona, Barcelona, juny de 2003, núm. 8: pàg. 11-33.
- CARANDINI, Andrea (1997): *Historias en la tierra. Manual de excavación arqueológica*. Crítica. Barcelona.

- CIRICI, Alexandre (1979): *Barcelona pam a pam*. Editorial Teide, S. A. Barcelona.
- CUBELES i BONET, Albert; i PUIG i VERDAGUER, Ferran (2004): “Les fortificacions de Barcelona”. A: AA. VV. *Abajo las murallas!!! 150 anys de l'enderroc de les muralles de Barcelona*. Institut de Cultura - Museu d'Història de la Ciutat - Ajuntament de Barcelona. Barcelona.
- FABRE, Jaume; i HUERTAS CLAVERIA, Josep Maria (1977): *Tots els barris de Barcelona. Volum V: L'Eixample i la Barcelona Vella*. Edicions 62. Barcelona.
- FLORENSA i PUCHOL, Francesc X. (2003): *Memòria del seguiment arqueològic al carrer d'en Serra Xic cantonada amb la plaça de Sant Agustí Vell (Barri de la Ribera. Barcelona). (del 9 al 18 de febrer de 2000)*. Àrea de Coneixement i Recerca. Generalitat de Catalunya. Treball inèdit.
- GARCIA ESPUCHE, Albert; i GUÀRDIA BASSOLS, Manuel (1986): *Espai i societat a la Barcelona preindustrial*. Edicions de la Magrana. Barcelona.
- GENERALITAT DE CATALUNYA. DEPARTAMENT DE POLÍTICA TERRITORIAL I OBRES PÚBLIQUES: *Hipermapa. Atlas electrònic de Catalunya*. Data de la darrera actualització: 24/11/2005. <<http://www10.gencat.net/ptop/AppJava/cat/actuacions/territori/hipermapa.jsp>> (consultada el 22 de març de 2006).
- GRANADOS, Oriol (1991): “Estructura urbana de la ciutat romana”. A: *Història de Barcelona. Volum 1. La ciutat antiga*. Dirigit per Sobrequés i Callicó, Jaume. Enciclopèdia Catalana i Ajuntament de Barcelona. Barcelona. Pàg. 139-201.
- GUÀRDIA, Manuel; i GARCIA ESPUCHE, Albert (1992): “Consolidació d'una estructura urbana; 1300-1516”. A: *Història de Barcelona. Volum 3: La ciutat consolidada (segles XIV i XV)*. Dirigit per Sobrequés i Callicó, Jaume. Enciclopèdia Catalana i Ajuntament de Barcelona. Barcelona. Pàg. 35-72.

- HARRIS, Edward C. (1991): *Principios de estratigrafía arqueológica*. Crítica. Barcelona.
- HURTADO, Víctor; MESTRE, Jesús; i MISERACHS, Toni (1995): *Atlas d'història de Catalunya*. Edicions 62. Barcelona.
- MARTÍN i MENÉNDEZ, Albert [1997 o posterior]: *Memòria del seguiment arqueològic realitzat al solar del carrer del Comerç, 7 de Barcelona. Abril i Maig de 1997*. Àrea de Coneixement i Recerca. Generalitat de Catalunya. Treball inèdit.
- MIRÓ i ALAIX, Carme (2005): “Balanz anual de l'activitat arqueològica a la ciutat (setembre 2003 - desembre 2004)”. *Quaderns d'arqueologia i història de la ciutat de Barcelona*, Museu d'Història de la Ciutat, Barcelona, època II, any 2005, núm. 01: pàg. 133-149.
- PUIG i VERDAGUER, Ferran (1999): “Món funerari de Bàrcino”. A: AA. VV. *Del romà al romànic. Història, art i cultura de la Tarraconense mediterrània entre els segles IV i X*. Enciclopèdia Catalana, S. A. Barcelona. Pàg. 265-270.
- SANZ PARERA, Miquel (1988): *El Pla de Barcelona. Constitució i característiques físiques*. Amelia Romero, editora. Sant Cugat del Vallès.
- SIMON VILARDAGA, Sara (2005): “Una adoberia del segle XIX al carrer Tiradors”. *Quaderns d'arqueologia i història de la ciutat de Barcelona*, Museu d'Història de la Ciutat, Barcelona, època II, any 2005, núm. 01: pàg. 126-131.
- VILA i CARABASSA, Josep M. (1999): *Memòria intervenció arqueològica realitzada al Carrer Comerç núm. 7 (Intervenció 2032)*. Barcelona, Barcelonès. 24 de novembre de 1997 a 24 de gener de 1998. Àrea de Coneixement i Recerca. Generalitat de Catalunya. Treball inèdit.

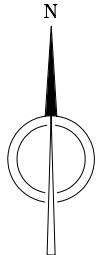
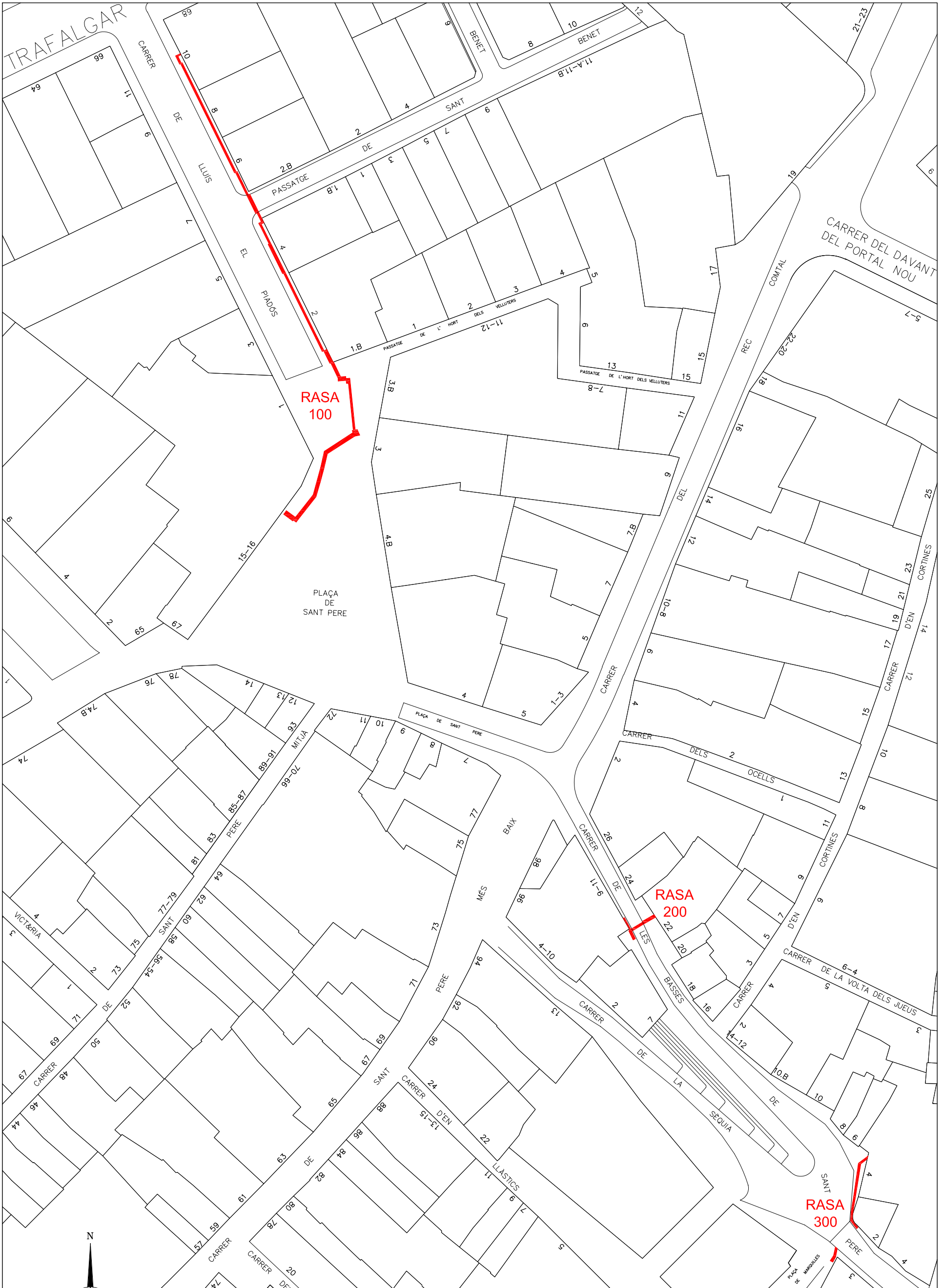
ANNEXES

Repertori estratigràfic

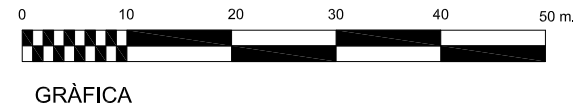
Inventari dels materials mobles

Documentació gràfica

- **Documentació fotogràfica**
- **Documentació planimètrica**

ESCALES:
original a 1:1000
NUMÉRICA

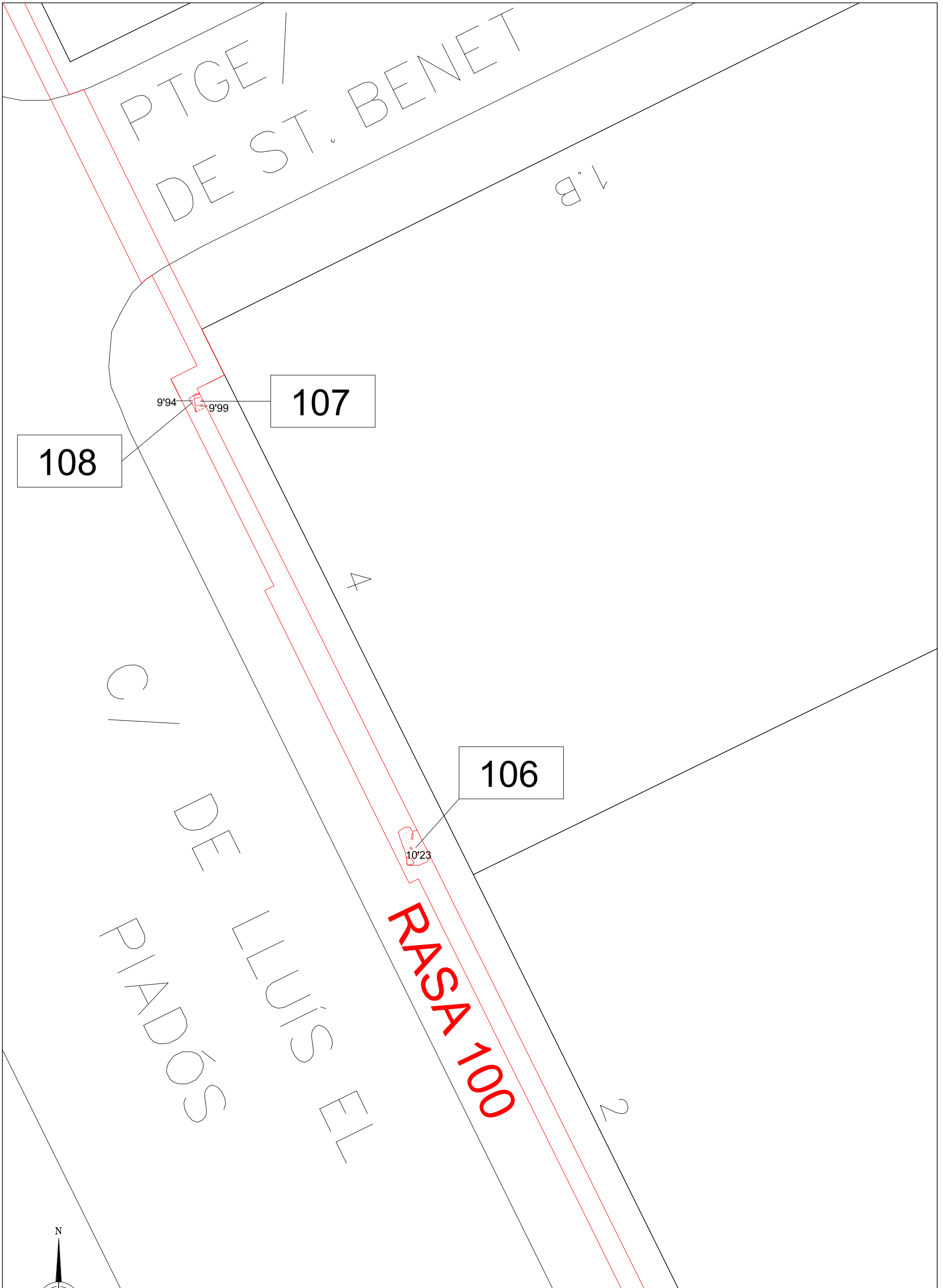
Nom:
Fig. B:
situació de les rases

ARQUEÓLOGA:
Laia Santanach i Suñol

PROJECTE:
Intervenció arqueològica a la pl/ St. Pere, 15-16, 3, c/ Lluís el Piadós, 2-10, c/ Basses de St. Pere, 2-4, 3 (Barcelona, el Barcelonès).

Data:
Febrer-març de 2006

108

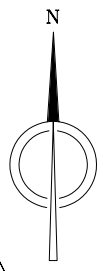
107

106

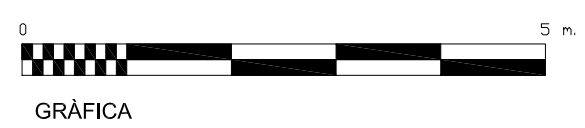
RASAS 100

C/ DE LLUÍS EL PIADÓS

PTGE / DE ST. BENET

ESCALES:
original a 1:100
NUMÈRICA

Nom:
Fig. C:
estructures 106,
107 i 108.